

BEDA ČASTITLJIVI CERKVENA ZGODOVINA LJUDSTVA ANGLOV

I me svetniškega avtorja *Cerkvene zgodovine ljudstva Anglov* na prvi pogled laičnemu bralcu zbujajo bolj hudomušen nasmešek kot pa kakšno resno željo po temeljitim študiju. Vendar bo zaradi nepoznavanja ene izmed največjih osebnosti zgodnjega srednjega veka ostal prikrajšan za izjemen opus tega svetnika iz 8. stoletja, katerega daleč najbolj odmevno delo smo v slovenščini dobili letos.

Beda Venerabilis (Častitljivi), katerega delo vabi slovenske bralce k spoznavanju začetkov angleške zgodovine, je latinsko ime, pod katerim

je v svetu poznan angleški menih, ki je svoj redovniški poklic z rodovitnim življenjem v tišini samostanske odmaknjenosti oplemenitil s plodovitim literarnim ustvarjanjem na različnih področjih. Zaradi svoje široke palete znanja je v svojem času veljal za enega izmed najbolj izobraženih ljudi; tudi zato ga je papež Leon XIII. leta 1899 razglasil za cerkvenega učitelja.

»Celotno svoje življenje sem preživel za zidovi tega samostana, vse napore sem namenil študiju spisov in sem vedno imel poleg upoštevanja redovnega pravila in dnevne skrbi za cerkveno petje veselje v učenju in poučevanju ali pisanju.« Tako je o sebi zapisal sv. Beda v 5. knjigi dela *Cerkvena zgodovina ljudstva Anglov* in prav verjetno nekaj tega čutita tudi avtorja tega slovenskega prevoda, oba redovnika – salezijanca. Prof. dr. Miran Sajovic SDB in prof. dr. Bogdan Kolar SDB, vsak od njiju velik strokovnjak na svojem področju, sta združila moči ter pripravila ta zajeten prevod dela, ki doslej na naših tleh še ni imel veliko odmevnosti. Pri tem delu je očitno, da je za resno znanstveno obravnavo potreben komplementaren pristop, kar je razvidno iz bogatih uvodov ter številnih spremljevalnih opomb, ki pomagajo razumeti in osvetliti mestoma zahtevno tematiko.

Prepletanje obilice znanja s področja klasične latinske književnosti ter na drugi strani poznavanje kompleksne zgodnje angleške in širše evropske

zgodovine je obrodilo sad v bogati knjižni izdaji Celjske Mohorjeve družbe. Kot 16. knjiga v zbirki *Cerkveni očetje* nam zbujajo ponos, da Slovenci vendarle premoremo čedalje več temeljnih tekstov krščanske duhovnosti in zgodovine globalnega pomena tudi v svojem jeziku. Knjiga izdaja nam na 504 straneh prinaša celoten znanstveno-kritičen aparat, ki omogoča temeljit in lahko dostopen vstop v sicer malce bolj odmaknjeno temo, ki je preplet cerkvene zgodovine, splošne zgodovine, predstavitev redovništva ter krščanstva, živete ga v tistem čas in okolju.

Knjigo uvaja spremna beseda dr. Igorja Mavra, rednega profesorja za angleško in ameriško književnost na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, ki poda celovito analizo Bedovega dela znotraj širšega konteksta angleške zgodovine in literature, kar preko poznavanja zgodovinskega konteksta omogoča veliko lažje in zanimanje vzbujajoče branje. Tudi preko literarne analize samega dela nam zasije veličina eruditskega napora avtorja, ki je – kot pravi dr. Maver – »morda celo daljni predhodnik sodobnega postmodernega pisanja in značilnega mešanja različnih žanrov, kar ga poleg zgodovinske in verske ter druge tematike kot 'očeta angleške zgodovine' in pisanja nasploh povezuje s sodobnostjo.«

Sledi prispevek dr. Sajovica, ki je izredni profesor za klasično latinsko književnost na Salezijanski papeški univerzi

v Rimu. Prinaša zjedreno, a bogato predstavitev življenja in dela sv. Beda Častitljivega (672/673– 735). Večino svojega življenja je preživel v samostanu v Jarrowu, kjer je tudi iz potreb same službe – bil je magister mladim menihom – ustvaril široko paletu del, ki šteje prek trideset naslovov in zajema številna področja, kot so: razlage svetopisemskih besedil, življenjepisi svetnikov, zgodovinoписje, pridige, učbeniki oz. priročniki, pesmi in pisma.

Za zgodovinoписje sta poleg *Cerkvene zgodovine ljudstva Anglov* pomembni še dve njegovi Kroniki. V vseh teh delih predstavi človeško zgodovino kot časovni oder, kjer vse poteka pod vodstvom Božje previdnosti. Do takrat ustaljeno navajanje let »od ustanovitve mesta (ab urbe condita)« je nadomestil, kjer se je dalo, z besedami »od Gospodovega učlovečenja (ab Incarnatione Domini)«. S tem je namesto leta ustanovitve mesta Rima za središče zgodovine oz. štetja let postavil Kristusovo rojstvo ter s tem razdelil štetje časa na čas pred Kristusom in čas po Njem. Beda je prevzel metodo »anno Domini« po menihu Dioniziju Malem, ki jo je leta 525 izumil; vendar jo je hkrati sam utemeljil v delu *De Temporum Ratione* leta 725. S svojimi deli je opazno pripomogel, da se je razširilo takšno pojmovanje in štetje časa.

Ohranilo naj bi se petdeset njegovih homilij, ostale,

ki so sicer tudi pripisane njemu, so po vsej verjetnosti sad pisanja drugih avtorjev. Napisal jih je šele proti koncu svojega življenja, v njih pa najdemo nagovore, namenjene predvsem menihom v samostanu. V 21. homiliji, ki govori o odlomku iz Matejeva evangelija, se nahaja beseda zveza, ki je v zadnjem času postala zelo znana zaradi papeža Frančiška, ki si jo je že kot buenosaireški škof izbral za geslo in ga obdržal tudi kot papež; namreč *miserando atque eligendo* (usmilil se ga je in izbral).

Spremna študija dr. Kolarja se posveča samemu delu, ki je izvirno latinsko naslovljeno: *Historia ecclesiastica gentis Anglorum*. Delo je nastalo konec leta 731 z namenom predstaviti napredovanje enotne angleške Cerkve. Glavni poudarek dela je na srečevanju med rimskim in keltskim krščanstvom, ki se je dogajalo od začetka misijonarjenja leta 597. Beda sicer začne svoj zgodovinski pregled že z vojaškim pohodom Julija Cezarja v Britanijo v letih 55-54 pred Kr., nadaljuje pa vse do utrjene in organizirane angleške Cerkve njegovega časa. Vmes predstavlja podrobno organiziranost cerkvenega življenja in širše zgodovine skozi čas. Dr. Kolar nam tehtno prikaže izreden pomen spisa za splošno zgodovinoписje in tudi za evropsko zgodovino. Zanimiva je njegova opazka, da je Bedov »pogled na pisanje zgodovine

precej drugačen, kot ga imamo danes, ko govorimo o 'moderini kritični zgodovini'.« Beda priznava, da zgodovino vodi Božja previdnost in da mu celosten pogled na zgodovinskost omogoča šele vera.

Knjiga torej prinaša svežo, zanimivo in živo pripoved o zgodovini živetega krščanstva v nekem obdobju prejšnjega tisočletja na prostoru, ki je nam Slovencem na videz malce odmaknjen. Po eni strani je branje zanimivo s strogo zgodovinske plati, po drugi strani pa lahko razbiramo zelo konkretne življenjske situacije. Skozi branje nam zažarijo podobe kraljev, papežev, škofov, opatov, menihov in tudi popolnoma navadnih ljudi, ki včasih bolj odkrito, včasih bolj subtilno izražajo avtorjevo željo, da bi »zasvetila luč Kristusovega evangelija in krščanske vere med ljudstvi«.

Globina duhovne življenja in mestoma ganljivi religiozni pasusi nam dajo popolnoma drugačen pogled na uvodno provokacijo glede avtorjevega imena. Etimološko namreč staro angleško ime »Baeda« izhaja iz staroangleškega korena »bed« oz. nemškega »beten«, kar pomeni molitev/moliti. Pod tem vidikom zgodovina resnično postane čas teofanije Boga, resnično »leto Gospodovo (anno Domini)«.

Jan Dominik Bogataj